

АНОТАЦІЯ

Овчиннікова Л. О. Формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка, зі спеціальності 011 – Освітні, Педагогічні науки. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми, 2021.

Зміст анотації

У дисертації представлено результати дослідження процесу формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики.

У роботі запропоновано інтерпретацію змісту понять «стиль», «стиль управління», «мистецько-педагогічний колектив». На основі теоретичного аналізу дефініцій поданих у роботі понять доведено, що визначення терміну «стиль управління мистецько-педагогічним колективом» в педагогічній поняттєвій базі не представлено.

З метою уникнення наукових розбіжностей щодо тлумачення ключового поняття дослідження в роботі запропоновано його авторське визначення. Так, стиль управління мистецько-педагогічним колективом ми розглядаємо як оптимальний набір засобів та прийомів, що дозволяє керівникові гнучко використовувати манеру поведінки щодо впливу на співробітників залежно від ситуації задля ефективного досягнення цілей організації.

Розроблено компонентну структуру стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики в єдності мотиваційного, лідерського, комунікативного компонентів. Мотиваційний компонент розглядається в якості основи, на якій відбувається цілеспрямоване формування особистісно-ціннісного ставлення майбутнього фахівця до управлінської діяльності, потреби оволодіння нею як важливим засобом

організації та управління навчально-творчим процесом мистецько-педагогічного колективу; лідерський – спрямований на збагачення в майбутніх фахівців психолого-педагогічних знань і уявлень про сутність управлінської діяльності в цілому та її різних сфер зокрема, умінь та навичок; провідним завданням комунікативного компонента є здійснення конструктивної функції, спрямованої на моделювання проєктів управлінської діяльності самими студентами з урахуванням об'єктивних можливостей і засобів, залежно від ситуації, а також їх особистісних якостей.

Доведено, що на процес результативності формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики впливають такі принципи: гуманізації й демократизації, науковості, неперервності та послідовності управлінських дій, діалогічності (полісуб'єктності), оптимальності й ефективності; емоційності педагогічного процесу); функцій (цілепокладання, навчальна, виховна, особистісного розвитку, дисциплінарна, психолого-педагогічної допомоги).

Реалізація принципу гуманізації та демократизації передбачає: звернення до особистості студента як суб'єкта учіння, повагу до нього, як саморегульованої системи; співробітництво педагогів та студентів як суб'єктів освітнього процесу, за якого останні є повноправними його учасниками; розкріпачення особистості майбутнього педагога, розвиток його внутрішньої свободи й почуття власної гідності; колективний аналіз діяльності з формування стилю управління у майбутніх учителів музики й добір найоптимальніших умов її вдосконалення; дбання про розвиток управлінських можливостей і здібностей студента як особистості; визнання єдності індивідуального й колективного начал у навчанні. Принцип науковості передбачає опору на найновіші досягнення теорії управління, використання достовірної та повної інформації про стан керованої педагогічної системи й навколишнього середовища. Додержання цього принципу дає змогу уникати проявів волюнтаризму й суб'єктивізму під час прийняття управлінських рішень. Принцип неперервності і послідовності управлінських дій

спрямований на забезпечення якісного зростання особистості студента, наступності змісту та методів навчання, виховання й розвитку. Означений принцип забезпечує створення єдиного освітнього простору, координацію дій елементів педагогічної системи. Застосування принципу оптимальності та ефективності передбачає якісну реалізацію технології формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики, яка призводить до досягнення поставленої мети. Він передбачає органічне поєднання постійного управлінського впливу на учасників експерименту зі стимулювальними мотивами, що забезпечує професійну зацікавленість останніх у формуванні власного ефективного управлінського стилю. Принцип діалогічності (полісуб'єктності), спрямований на оптимізацію спілкування учасників навчального процесу, під час якого реалізуються три його сторони: інформаційно-комунікативна; регуляційно-комунікативна, пов'язані зі взаємним коректуванням дій під час здійснення спільної діяльності; афектно-комунікативна, що відноситься до емоційної сфері людини. Принцип емоційності педагогічного процесу передбачає створення на заняттях позитивного емоційного фону, що сприяє зняттю психологічних бар'єрів, активізує діяльність студентів і викладача, стимулює пізнавальні процеси.

Зміст діяльності з формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики визначається виконанням низки педагогічних функцій: цілепокладання, навчальної, виховної, особистісного розвитку, дисциплінарної, психолого-педагогічної допомоги.

Результати проведеного дослідження дозволили створити підґрунтя для визначення низки педагогічних умов: забезпечення мотивації студентів до формування ефективного стилю управління в процесі вивчення спецкурсу «Основи управління мистецько-педагогічним колективом»; упровадження у процес формування стилю управління професійно-особистісного тренінгу; організація самоменеджменту майбутніх учителів музики в контексті формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом.

Першою педагогічною умовою є забезпечення мотивації студентів до формування ефективного стилю управління в процесі вивчення спецкурсу «Основи управління мистецько-педагогічним колективом». Ми виходили з того, що мотивація є тією першоосновою, яка визначає професійну спрямованість людини, керує її діями. Реалізуючи означену педагогічну умову, ставилося за мету сформувати в студентів систему цінностей, які би сприяли формуванню ефективного стилю управління, створити можливості, які актуалізують внутрішні мотиви майбутніх управлінців, формують особистісний сенс та потребу в досліджуваному утворенні. Другою педагогічною умовою було обрано впровадження у процес формування стилю управління професійно-особистісного тренінгу. Зазначена педагогічна умова була покликана сприяти розвиткові управлінських компетентностей майбутніх керівників мистецько-педагогічних колективів, навичок спілкування та комунікації, набуттю студентами професійно значущих знань, умінь та навичок, необхідних для оптимізації взаємин у колективах. Третя педагогічна умова – організація самоменеджменту майбутніх учителів музики в контексті формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом. Зазначену умову ми розглядали як послідовне й цілеспрямоване використання студентами-майбутніми керівниками оптимальних методів, засобів та практичних прийомів у навчальній діяльності для того, щоб максимально використовуючи власні можливості, свідомо управляти процесом формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом, самовизначатися в майбутній професійній діяльності.

Розроблено схематичну модель означеного процесу, яка представлена взаємопов'язаними блоками: цільовим, що характеризує цілі та завдання процесу формування стилю управління; змістовим, що розкриває зміст зазначеного процесу; організаційно-діяльнісним, що розглядає організацію процесу навчання, педагогічні умови, форми й методи процесу формування стилю управління в майбутніх педагогів-музикантів; результативно-

критеріальним, що визначає результати діяльності з формування стилю управління студентів і критерії оцінки ефективності такої діяльності.

Експериментальна база формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики ґрунтується на результатах констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту. З метою проведення констатувального етапу експерименту на основі методу теоретичного моделювання визначено критеріальний апарат, що включає такі критерії й показники: мотиваційно-смысловий, який характеризується за показниками (орієнтація на управлінську діяльність; усвідомлення необхідності оволодіння основами управлінської культури; наявність ідеалу керівника); когнітивний, який розкривається за показниками (знання: психолого-педагогічні, соціально-психологічні, професійні (у галузі управління); уміння (гностичні, проєктувальні, конструктивні, організаційні, комунікативні); навички прийняття та вирішення управлінських задач, які приводять до досягнення колективом поставлених цілей); особистісно-поведінковий, який забезпечується показниками (якості: загальнолюдські (почуття обов'язку й відповідальності, рішучість, толерантність, емпатійність), психофізіологічні (емоційна сталість, лабільність), організаторські (товариськість, активність, самостійність у поведінці); здатність до вирішення конфліктів; готовність до саморозвитку та самовдосконалення управлінських компетенцій).

Формувальний експеримент, обчислення його результатів дозволили підтвердити доцільність та ефективність методики формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики.

Ключові слова: стиль, управління, мистецько-педагогічний колектив, майбутні учителі музики, методика, фахова підготовка, компонентна структура, модель.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ АВТОРА

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Овчиннікова, Л. О. (2018а). Педагогічні умови формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Вип. 2*, 177-185.

2. Овчиннікова, Л. О. (2018б). Принципи та функції формування в майбутніх учителів музики стилю управління мистецько-педагогічним колективом. *Наукові записки Бердянського державного університету Серія: Педагогічні науки, Вип. 3*, 256-265.

3. Овчиннікова, Л. О. (2018в). Модель формування стилю управління мистецтво-педагогічним колективом у майбутніх учителів музики. *Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць. Вип. 18*, 259-266.

Статті в закордонних виданнях

4. Ovchynnikova, L. O. (2020). Functions of style in the context of management of the art and pedagogical team. *The European Journal of Humanities and Social Sciences, Premier Publishing s.r.o. Vienna*, 6, 98-102.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Овчиннікова, Л. О. (2019). Формування стилю управління мистецько-педагогічним колективом у педагогічному дискурсі. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 16-17 квітня 2019 року). Том. 1*, (сс. 125-127). Суми.

6. Овчиннікова, Л. О. (2018). Теоретичний аспект стилю управління мистецько-педагогічним колективом. *Матеріали II Міжнародних науково-практичних читань пам'яті Анатолія Авдієвського (м. Київ, 15-16 березня 2018 р.)*, (сс. 213-218). Київ.